

кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"

ТЕОРЕТИЧНІ УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА РОЗВИТОК МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ УЧАСТІ БАНКІВ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ

SUMMARY OF THEORETICAL DEVELOPMENT AND EVALUATION METHODOLOGY OF THE BANKS' PARTICIPATION IN INTEGRATION ASSOCIATIONS

Стаття присвячена дослідженню впливу асиметрії інформації на фінансовий ринок при оцінці доцільності участі банків в інтеграційних об'єднаннях. В статті обґрунтовано, що існує певна різниця в доходах банків в залежності від існування інформаційної асиметрії на ринку, а також визначено втрати доходів банків та інших учасників об'єднання при наявності та при відсутності інформаційної асиметрії.

Статья посвящена исследованию влияния асимметрии информации на финансовый рынок при оценке целесообразности участия банков в интеграционных объединениях. В статье обосновано, что существует определенная разница в доходах банков в зависимости от существования информационной асимметрии на рынке, а также определены потери доходов банков и других участников объединения при наличии и при отсутствии информационной асимметрии.

The article investigates the impact of asymmetric information on financial markets in assessing the feasibility of participation banks in integration associations. The article substantiates that there is a difference in income of banks depending on the existence of information asymmetry in the market, and also the loss of income of banks and other associations in the presence and in the absence of information asymmetry.

Ключові слова: банк, інтеграція, фінансовий ринок

Ключевые слова: банк, интеграция, финансовый рынок

Keywords: banks, investment, integration, financial market

ВСТУП

На сьогодні одним із головних завдань державного регулювання економіки є поліпшення інвестиційного клімату, активізація кредитної діяльності банків, створення умов для стимулювання банків до утворення інтеграційних структур з іншими учасниками фінансового ринку з метою концентрації кредитних ресурсів та їх спрямування в реальний сектор економіки. Тому наразі виключно важливим є дослідження методичних засад участі банків в інтеграційних об'єднаннях на фінансовому ринку.

Сучасні тенденції та проблеми участі банків в інтеграційних процесах на фінансовому ринку знайшли відображення в наукових працях зарубіжних та українських дослідників, зокрема: Дж. Стігліца [1], Васильченко З.М. [2], Кремень В.М. [3], Леонова С.В. [4], Школьник І.О. [5] та ін. Позитивно оцінюючи внесок дослідників, які присвятили свої праці досліджуваній проблематиці, в той же час зауважимо, що в основному їх дослідження стосуються визначення переваг інтеграційних структур в контексті поточного обслуговування клієнтів та поєднання різноманітних фінансових послуг. В той же час, в умовах структурних реформ в вітчизняній економіці особливої актуальності набуває розвиток напрямів

інтеграції банків та небанківських установ в напрямку середньо - та строкового інвестування, тому вважаємо за необхідне довести доцільність створення інтеграційних об'єднань за умови асиметрії інформації на фінансовому ринку, діяльність яких має бути орієнтована на фінансування великих проєктів.

МЕТА РОБОТИ обґрунтувати доцільність участі банків в інтеграційних об'єднаннях інвестиційної спрямованості за умови асиметрії інформації на ринку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Особливо гостро питання створення інтеграційних об'єднань інвестиційної спрямованості постало в умовах розгортання кризових явищ в економіці країни, коли провідні банківські установи відчувають кризу ліквідності, відбувається суттєве скорочення, а в багатьох випадках – і згорання інвестиційної діяльності. В умовах кризового розвитку національної економіки та недостатнього обсягу кредитних ресурсів, банки можуть зменшувати свої витрати на фінансовому ринку з позиції залучення ресурсів шляхом участі в інтеграційних об'єднаннях. Тому інтеграційне об'єднання банків та небанківських установ має стати більш ефективним позичальником,

ніж сукупність окремих посередників на фінансовому ринку за умови асиметрії інформації.

В науковій літературі зазвичай детально досліджується співпраця банків з фінансовим інститутами з позиції їх кооперації навколо фінансових послуг та надання клієнтам комплексних послуг в рамках так званих фінансових

конгломератів. Натомість, на наше переконання, в межах інтеграційних об'єднань банки мають значно більше можливостей щодо спільного здійснення інвестиційної діяльності на взаємовигідних умовах.

Формалізуємо переваги спільної інвестиційної діяльності в межах інтеграційного об'єднання (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння механізму відокремленого інвестування та спільного інвестування (розроблено автором)

<i>Відокремлене інвестування</i>	<i>Спільне інвестування</i>
<p>1. Фінансові установи в процесі розміщення фінансових ресурсів втрачають частину прибутку, який залишається в банку. При цьому, частка вкладення їх активів в банки є значною.</p> <p>2. Банки втрачають частину фінансових ресурсів, які фінансові установи направляють на ринок цінних паперів.</p> <p>3. Обсяг фінансових ресурсів, що інвестується є значно меншим, ніж в процесі сумісного інвестування.</p> <p>4. Фінансові установи не завжди мають доступ до повної актуальної інформації стосовно найбільш вигідних об'єктів інвестування та змушені витратити додаткові кошти на її отримання, що в результаті знижує вигідність їх вкладень.</p> <p>5. Кожна з установ, що розміщує власні активи (банк, фінансові інститути) витрачає частину ресурсів на оцінку ефективності напрямків інвестування, що в результаті знижує прибутковість даних операцій.</p>	<p>1. Банки втрачають частину прибутку від інвестування, яка наразі розподіляється між всіма учасниками пропорційно, натомість отримують більший обсяг фінансових ресурсів для вкладень, переважно довгострокових.</p> <p>2. Обсяг фінансових ресурсів, що розміщується, значно збільшується, що дозволяє інвестувати в більш масштабні проекти.</p> <p>3. Фінансові установи отримують доступ до необхідної інформації та мають змогу застосовувати досвід банків по управлінню інвестиційними ресурсами.</p> <p>4. Завдяки тому, що банки та фінансові інститути здійснюють спільне інвестування, значно знижуються їх витрати на аналіз напрямків інвестування та оцінку інвестиційних проектів, що в свою чергу дозволяє підвищити ефективність вкладення ресурсів.</p> <p>5. Взаємодія фінансових інститутів з банком в розрізі інвестування дозволяє їм отримати весь перелік послуг з банківського обслуговування та інвестиційного банкінгу в одному місці.</p> <p>6. Спільне інвестування надає цілий ряд переваг з позиції об'єднання інвестиційних посередників навколо власників інформації щодо прибутковості інвестиційних проектів.</p> <p>7. Інтеграційні структури можна розглядати як інститути згладжування споживання.</p> <p>8. Спільне інвестування збільшує можливості щодо делегування моніторингу за інвестиційними проектами.</p> <p>9. В межах спільного інвестування банки значно розширюють можливості щодо забезпечення ліквідності.</p> <p>10. В межах спільного інвестування банки значно розширюють можливості щодо використання нових, іпотечних та пенсійних інструментів.</p> <p>7. В межах спільного інвестування банки значно розширюють можливості щодо управління ризиками.</p>

На нашу думку, існує певна різниця в доходах банків і інших учасників інтеграційного об'єднання на фінансовому ринку в залежності від двох факторів:

- рівень доходності проектів, які пропонуються ними на ринку;
- існування інформаційної асиметрії на ринку.

Розглядаємо ситуацію, коли фінансовий ринок прагне до встановлення Парето-домінуючої рівноваги. Іншими словами, ринок прагне до такого стану, коли неможливо змінити параметри його діяльності таким чином, щоб добробут одного або декількох суб'єктів ринкових відносин збільшився без зменшення добробуту інших. Банки та інших

учасників інтеграційного розглядаємо як учасників схеми проектного фінансування, тобто як інститути, який відповідають за реалізацію інвестиційного проекту.

Дохід, який може бути отриманий посередниками, які пропонують низькодохідні проекти, не залежить від наявності асиметрії інформації на фінансовому ринку.

Натомість, для банків та інших посередників, які пропонують високдохідні проекти, ця різниця існує.

В умовах конфіденційності даних про реальні значення доходів від проектів (при інформаційній асиметрії) корисність кінцевого доходу банку, що

пропонує високодохідний інвестиційний проект, пропонується розрахувати наступним чином:

$$u(D^a) = u(C_0 + M(NPV_2) - \frac{1}{2} \rho \sigma^2 \alpha^2) \quad (1)$$

де u – корисність інтегрального доходу банку (оцінюється на основі функції корисності Неймана-Моргенштерна); D^a – інтегральний дохід банку посередника відповідно при та при наявності асиметрії інформації, C_0 – загальний капітал банку; $M(NPV_2)$ – математичне очікування чистої теперішньої вартості високодохідного об'єкта інвестування; σ^2 – дисперсія значень чистої теперішньої вартості за сукупністю об'єктів інвестування, що пропонується на ринку; ρ – абсолютний індекс неприйняття ризику посередником; α – частка власних вкладень посередника в об'єкт інвестування.

В умовах відсутності асиметрії інформації корисність кінцевого доходу банку, що пропонує високодохідний інвестиційний проект, пропонується розрахувати за формулою:

$$u(D) = u(C_0 + M(NPV_2)) \quad (2)$$

де D – кінцевий дохід банку при відсутності асиметрії інформації на фінансовому ринку.

Таким чином, втрату доходів банку і інших посередників внаслідок існування асиметрії інформації (ICC) пропонується розрахувати як різницю доходу без асиметрії інформації та при її наявності наступним чином:

$$ICC = D - D^a = \frac{1}{2} \rho \sigma^2 \alpha^2 \quad (3)$$

Зв'язок між втратою доходів посередників внаслідок існування асиметрії інформації на фінансовому ринку та часткою участі посередників у фінансуванні пропонованих ними проектів є прямо пропорційним.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що у тому випадку, коли банки не повністю передають проект у власність інших інвесторів, а і самі фінансують пропоновані ними проекти у частині, яка дорівнює α , на фінансовому ринку може бути встановлена Парето-домінуюча рівновага. Лише в такому випадку втрата доходів банків і інших учасників внаслідок існування асиметрії інформації на фінансовому ринку буде мінімальною.

Такий висновок підтверджує, що лише в тому випадку, коли банки і інші фінансові посередники будуть виконувати на фінансовому ринку функцію інвесторів, вкладаючи власні ресурси в певні проекти, а не просто функцію агентів, які акумулюють ресурси, ринок буде працювати значно більш ефективно.

ВИСНОВКИ

Інтеграційне об'єднання за участю банків як основних учасників є більш ефективним позичальником, ніж сукупність окремих посередників на фінансовому ринку за умови асиметрії інформації. Обґрунтовано, що існує певна різниця в доходах банків в залежності від двох факторів: 1) рівня доходності об'єкта інвестування, які пропонуються ними; 2) існування інформаційної асиметрії на фінансовому ринку. Дохід, який може бути отриманий банком від низькодохідних об'єктів інвестування, не залежить від наявності асиметрії інформації на ринку, в той час як для високодохідних проектів ця різниця існує. Доведено, що інтегральний дохід банку та іншого учасника інтеграційного об'єднання від інвестування у високодохідний об'єкт може мати різну корисність: при наявності асиметрії інформації та при відсутності асиметрії інформації.

Література:

1. Stiglitz J.E. Information and the Change in the Paradigm in Economics, Les Prix Nobel 2001 [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nobelprize.org/>
2. Васильченко З.М. Фінансова консолідація як сучасна тенденція розвитку банківського бізнесу / З.М. Васильченко // Світ фінансів, № 3 (8), 2006. – С.60-70.
3. Кремень В.М. Фінансові конгломерати в системі фінансових посередників / В.М. Кремень // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Т. 25. – Суми: УАБС НБУ, 2009. – С.328-335.
4. Леонов С.В. Інвестиційний потенціал банківської системи України: монографія / С.В. Леонов. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 375 с.
5. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України: монографія / [А.О. Єпіфанов, І.О. Школьник, Ф. Павелка та ін.]; за заг. редакцією д-ра екон. наук А.О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І.О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 306 с.

Сисоєва, Л. Ю. Теоретичні узагальнення та розвиток методології оцінювання участі банків в інтеграційних об'єднаннях [Текст] / Л.Ю.

Сисоєва // Економіка. Фінанси. Право. - № 10/1. – 2014. – С. 57-59.